

**THEODOR ELI
DAM OLSEN**
prestur

Nei, ongastaðni so stuttligt er at liva sum í Føroyum...

Ein klisjé er nakað vit siga aftur og aftur.

Klisjéirnar eru sum brimbrýnt malargrót. Slættar og næstan mjúkar. Slitnar upp og niður og aftur og fram av "tíðarinnar tonn" – ið eisini er ein klisjé! Klisjéir hava eitt vet av sannleika í sær. Annars vóru tær neyvan klisjéir. Ein klisjé eru orðini hjá Churchill, at mentan má til. Orðini vórðu søgd undir seinna heimsbardaga, tá ein bróðurpartur av teimum bretsku fólkavaldu ætlaðu at skerja játtanina til list og mentan.

- Then what are we fighting for? Hvørjum stríðast vit so fyrri?, svaraði Churchill.

Orðini eru blivin ein klisjé. Brúkt og slitin. Men eisini sonni! Ella eru tey nú tað? Føroyar eru í eini truplari tíð. Tað hevur ongantið verið lættari at koma hendanvegin. Ongantið verið so fittligt at samskipt við fólk her í Føroyum sum nú.

Hví so flyta til Føroya? Jú, Føroyar eru á mangan hátt eitt stuttligt land at búgva í. Fyri stuttum segði Sjálvstýrisflokkurin, ið bert hevur ein tinglim, at vit skulu hava fólkaøkstur!! Og rætt hevur hann.

Herfyri varð uppskot lagt fyri Tingið um at seta úr gildi lógina um Landsbankan. Tað stuttliga við hesum er tað, ið stendur niðast í uppskotinum undir „ummæli“: - Uppskotið hevur ikki verið til hoyringar!

Tað er heldur ikki neyðugt at hoyra nakran. Í Føroyum er nevniliga stutt millum høg og lág. Tí er eisini stutt millum hugsan og avgerð. Vit hava ikki tær somu sosialu kodurnar sum í øðrum londum. Ein útlendsk vinkona, sum býr í Føroyum, segði herfyri við meg: Tit føroyingar hvørki byrja ella enda eina samtalu. Og rætt hevur hon. Vit hittast og siga:

- Nú...? Práta síðan eitt sindur um veðrið og ganga viðari, uttan at biðja farvæl. Vit siggjast jú væntandi skjótt aftur í litla samfelagnum. Vit handla eisini skjótt.

Vit avtaka Landsbankan. Vit skerja ein fimtapart av Mentanargrunninum. Vit andøva við Marknagilsdeplinum...

Í Føroyum er stuttligt at búgva. Og tí ger tað onki, um vit skerja tey, ið eru køvislig og eru atfinningarsom. Landsbankan. Listafólkini. Lærustovrnarnar! Ella leggja vit bara stovnar saman eins og ta ferðina, tá útvarp og sjónvarp vórðu lögð saman, so útvarpið ongar pengar átti eftir til kritiskan journalistikk...

Tragediuna á sundursorlaða Tjóðpallinum við burtur-spardum tjóvaríalarmi tosa vit ikki um her. Tragediur eru ikki stuttligar! Vandin er kortini, at kórið fer at syngja falskt og tagnar, tá vit kippa sangfuglarnar. Tað er ikki stuttligt. Vón er tó fyri framman.

Løgmaður segði herfyri í besta Voltaire-stíli, at hann vildi stríðast fyri sjónarmiðunum hjá sínum mótsøðufólki, tá hann við íblástri frá Obama legði hesi orð á Facebook: "Ein boðskapur í taluni hjá Obama fer ikki frá mær aftur. Hann segði "eg verði kallaður nógv ymiskt hvønn dag, tað er í lagi, men eg má ongantið gloyma, at hesar røddir, sum ikki eru samdar við mær, mugu ongantið tagna, men skulu verjast av mær, tað er mín ábyrgd, annars er fólkaræði í vanda." So er kortini vón fyri framman, at mentan, list og fólkaupplýsing eiga onkran góðan. At vit eins og Churchill hava okkurt at stríðast fyri.

Tí hví skulu fólk flyta heim at arbeiða, um tey ikki eisini koma heim til eitt spennandi andslív?! Í øllum førum lovar afturlítandi mentamálaráðharrin, at kvæðini eins og bátasmiðið verða lívgað.

Og so kunnu vit so fegin syngja klisjéir aftan á kappróðurin á ólavsøku, meðan fuglarnir hjá Tróndi við óskerdum flogi kortini ikki hvørva í Bermuda-tríkantinum, men flúgva heilt til Washington DC:

He-er er tað land, sum mær hó-var!

KJAK

Viðmerkingar og lesarabrøv til Sosialin skulu sendast til teldupostadressuna:
post@sosialurin.fo

Dýrabarasta tilfeingið: **Børn**

Tað tykist, sum tað umsíðir er gingið upp fyri fólki, at tað størsta vandamálið fyri tað føroyska samfelagið er minkandi fólkatatal - eftir at ávarað hevur verið um hetta síðani kreppuna í 90-unum.

**ELIN
HENRIKSEN**

Sjálvandi skulu nýútbúgvir kunna fáa útgjald úr ALS, og sjálvandi skal alt, sum til ber, setast í verk fyri at fáa betri útbúgvingarmøguleikar í Føroyum og at fáa útbúgvir fólk aftur til landið. Og tað hevði ikki verið verri, um allar útbúgvingar vórðu havdar í huga, ikki einans akademiskar. Teimum er sjálvandi tørvur á, men tað skuldi helst ikki blivið í Føroyum sum í onkrum av grannalondunum, har stórt yvirskot er av akademikarum og samstundis enn størri tørvur á fólki við miðallongum og handverkaraútbúgvingum; umframt teimum listarligu.

Men í øllum tosinum um útbúgvir fólk tykist tað viðhvørt, sum ein stórir og týðandi bólkur dettur burturímillum: stakir uppihaldarar. Tað tykist, sum tey, ið sita við valdi og ábyrgd, halda seg til ta áskoðan, at um tey bara lata eyguni aftur fyri støðuni hjá stórum uppihaldarum, so hvørva teir. Og tað er júst tað, sum hendir og kann henda í enn størri mun.

Stakir uppihaldarar eru líka so fjølbroyttur bólkur sum samfelagið sum heild. Hann fevnir um allar bólkar, frá blaðungum, sum skulu undir útbúgving ella út í arbeiðslívið, til fólk við miðal og longum útbúgvingum, við ella uttan starv. Og umframt tað, sum hvør einstakur stakur uppihaldari hevur at geva,

so fylgja børnini við. Tey gera stóran mun, nú barnatalið minkar í stórum.

Tí átti einki at verið meira sjálvsagt, enn at tey, sum sita við valdi og ábyrgd, gjørdur alt tað, tey vóru ment, fyri at fáa stakar uppihaldarar at støðast í Føroyum og til at flyta heimaftur. Men so er ikki. Vánirnar at liva eitt hampiligt lív hjá stórum uppihaldarum og børnum teirra eru alt annað enn góðar. Nógvir stakir uppihaldarar eru bundnir av hjálp frá foreldrum ella aðr-

taka ímóti tí hjálpini, so er bara møgult at yvirleva í Føroyum í fátækadømi. Ikki bara lutfalsligum, men veruligum. Onkur undantøk eru, treyðugt so; til eru eisini stakir uppihaldarar, sum fáa stjóræløn ella arva eina hús.

Serliga hjá stórum uppihaldarum skal ein ófatiliga sterk tráan eftir at búgva í Føroyum til, um teir ikki heldur skulu velja at fara av landinum ella lata vera við at koma heimaftur aftan á lokna útbúgving. Sjálf var eg t.d. í teirri støðu, tá ið eg flutti aftur til Føroya, at skiftið frá at vera arbeiðsleys í Danmark til eitt leiðarastarv í Føroyum hevði við sær, at tann tóka inntøkan minkaði við fleiri túsund krónum um mánaðin. Og tá kundi eg enntá flyta inn í kjallaran hjá foreldrunum. Fyri ikki um at tala, um eg skuldi samanborið við eitt lønt starv uttanlands.

Í lógmansrøðuni í ár

Stakir uppihaldarar eru líka so fjølbroyttur bólkur sum samfelagið sum heild. Hann fevnir um allar bólkar, frá blaðungum, sum skulu undir útbúgving ella út í arbeiðslívið, til fólk við miðal og longum útbúgvingum, við ella uttan starv. Og umframt tað, sum hvør einstakur stakur uppihaldari hevur at geva, so fylgja børnini við. Tey gera stóran mun, nú barnatalið minkar í stórum

ari familju, ikki bara stutta tíð eins og nógv ung eru, men líka til børnini verða vaksin. Og hevur tú ikki foreldur ella aðra familju, sum kunnu hjálpa, ella kanst tú av eina ella aðrari orsök ikki

segði lögmaður, at "skatturin á lønum (var) vorðin alt ov høgur, samanborin við tey lond, ið vit kappast við. Fyri fólk, sum hava nomið sær longri útbúgving, merkti hetta, at tey við somu inn-

tøku høvdu havt upp í fleiri túsund krónur meira aftan á skatt, um tey búðu í Danmark heldur enn í Føroyum. Tí framdi samgongan eina skattaumskipan 1. januar í ár." So tað var grundgevingin fyri at geva teimum ríku stóran skattalætta, meðan tey við lágum og miðal inntøkum lítlan og ongan skattalætta fingur.

Tað verður ikki hildið at vera góður siður beinleiðis at gera mismun á fólki. Tí er neyðugt nú at rópa tað út bæði hart og týðiliga: Allir stakir uppihaldarar hava somuleiðis upp í fleiri túsund krónur meira aftan á skatt, um teir búgva í Danmark heldur enn í Føroyum.

Hóast ósamd, so ber tað um ikki annað til at skilja hugsunarháttin, sum liggur aftan fyri avgerðina um at geva teimum ríku skattalætta, um tað nú veruliga eisini varð gjørt fyri at fáa fólk við longri útbúgving aftur til Føroya. Men so má henda sama grundgeving sjálvandi eisini vera galdandi fyri tiltøk, sum nú fara at verða sett í verk fyri at fáa stakar uppihaldarar at kunna verða verandi ella flyta heimaftur: tøkur leiguíbúðir, leiguískoyti, barnaískoyti, tryggjaða inntøku undir útbúgving, frípláss á dagstovni o.s.fr.

Skal nøkur framtíð vera lagað tí føroyska samfelagnum, so mugu útbúgvir fólk flyta aftur til Føroya. Men enn meira átrokandi er, at stakir uppihaldarar verða verandi ella flyta heimaftur. Tí felags fyri allar stakar uppihaldarar er, at teir longu eiga tað allardýrabarasta tilfeingið, sum tí føroyska samfelagnum tørvar meira enn nakað annað: børn!